

Bijzondere plantenvondsten in 1978

door A. L. J. van IJzendoorn

In het afgelopen jaar kreeg de redactie enige berichten over bijzondere plantenvondsten. Deze mededelingen en enkele andere zijn hier bijeengebracht in een samenvattend verhaal. Hieruit blijkt dat er op floristisch gebied door KNNV-leden soms verrassende vondsten worden gedaan.

Zouden onze leden niet vaker ook aan de redactie van *Natura* dergelijke berichten moeten doorgeven? Dan zou te zijner tijd weer een overzicht daarvan kunnen worden gepubliceerd.

***Carduus tenuiflorus* Curt. (Tengere distel)**

In juni 1978 bezocht ik de groeiplaats van deze soort op Wieringen, die de heer D. Lont uit Hippolytushoef in 1976 aan de deelnemers van een floristische excursie toonde (*Gorteria*, deel 8, no. 9). Deze planten groeiden daar al jaren. Ook nu nog stonden er verschillende exemplaren en ook nu waren ze – net als in 1976 – zwaar bespoten: de distels waren gedeeltelijk bruin verkleurd en vertoonden de bekende verkrommingen. Gelukkig bloeiden ze toch nog en waren er al enige los zittende hoofdjes met rijpe zaden die op het punt stonden af te valens.

Ondanks de al jaren voortdurende bestrijding weet deze tweejarige plant zich hier tot dusver nog te handhaven. Pogingen om de planten op deze plaats beter te beschermen zijn tot nu toe op niets uitgelopen. De bestaande eigendoms- en pachtverhoudingen zijn daar de oorzaak van.

Het is te hopen dat binnen afzienbare tijd de natuurbescherming vaste voet krijgt op dit voormalige eiland en onder meer de oude wierdijken aan de zuidzijde, waar deze en andere zeldzame planten groeien, onder haar hoede zal kunnen nemen. Sinds ik op deze dijken in 1957 de aandacht vestigde is dat echter nog steeds niet gelukt en het Wieringer landschap wordt nog voortdurend verder verminkt.

***Cephalanthera rubra* (L.) Rich. (Rood bosvogeltje)**

De heer M. P. L. Geene (Dordrecht) deelde het volgende mee: 'Op 6 juni 1978 vond ik 10 Rode bosvogeltjes langs een weg in de polder De Biesbos, eiland van Dordt. Van het Rijks-herbarium zijn heren wezen kijken. Die schrijven in hun brief van 14 juni '78: 'Wij telden 23 bloeiende en 12 niet bloeiende exemplaren. U mag uw leden wel feliciteren met zo'n fraaie vondst' (de brief was gericht aan onze voorzitter).

Ook de heer C. Sipkes is wezen kijken. In zijn brief van 18 juni j.l. rept hij er over. Hij vermeldt '22 planten, duidelijk één zeer zware plant van 70 cm hoog met 20 bloemen en knoppen en verder duidelijk door uitzaaiing van de grote plant op een oppervlakte van 1-2 m die andere, kleinere planten. Er was een 'pol' blijkbaar ontstaan door vegetatieve vermeerdering'. Aldus dhr. Sipkes. Hij kon de vreemde plek niet verklaren. Een onzer leden denkt dat de boer daar een kalkhoudende grond heeft gestort.'

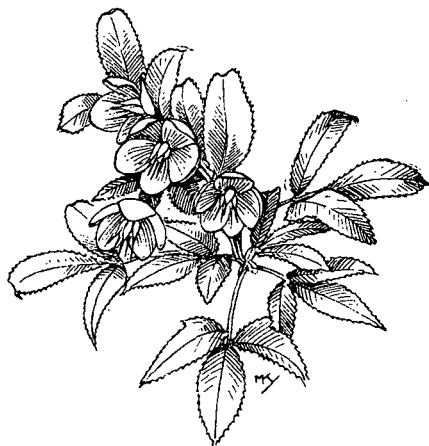
Dat orchideeën op zeer onverwachte plaatsen kunnen worden aangetroffen werd nog onlangs duidelijk: bij een inventarisatie in Waterland in juni 1974 trof men 11 exemplaren van de als kalkminnend bekend staande *Bijenorchis* (*Ophrys apifera* Huds.) aan op zure veengrond langs het Kinselmeer. 'Maar (zegt J. Bolman, in litt.) je weet nooit wat voor 'kunstjes' sommige mensen uithalen. Er is ook al eens een *Bergcyclamen* op de Pietersberg aangetroffen, een nostalgische daad van een Italiaanse gastarbeider die op die manier een soort 'Heimat'-gevoel kon opwekken'.

In *De Levende Natuur* van juli-aug. 1978 (verschenen eind jan. 1979) beschrijft C. Sipkes 'Verrassende groeiplaatsen van orchideeën in ons land'. Hij gaat daar o.a. ook uitvoeriger in op de vondsten van het Rood bosvogeltje in de Biesbos en in het Heempark de Tenelleplas. Aanbevelenswaardige lectuur voor de geïnteresseerde lezer.

***Cirsium* × *hybridum* (Koch)**

Deze kruising tussen de vederdistelsoorten *Cirsium oleraceum* (L.) Scop. en *Cirsium palustre* (L.) Scop., resp. Moesdistel en Kale jonker, werd voor het eerst in Nederland gevonden door de heer R. Ondersteijn uit Den Dungen in het moerasbos 'De Schijndelse Prekers' bij Schijndel. De circa 1.75 m hoge plant stond tussen honderden Moesdistels en stak daar hoog boven uit. Op 28 augustus 1978 werd vers geplukt materiaal naar het Rijksherbarium in Leiden gebracht en daar door de heren Menema en Holwerda gedetermineerd.

In Heukels-Van Ooststroom worden de vondsten in Nederland gemeld van een drietal andere *Cirsium*-bastarden, terwijl in de 'Flora von Deutschland und seinen angrenzenden Gebieten' van Schmeil-Fitschen wordt medegedeeld dat het geslacht *Cirsium* sterk neigt tot bastaardvorming; uit het gebied dat door die flora wordt bestreken werden tot nu toe meer dan 50 bastarden beschreven!

***Helleborus viridis* L. (Wrangwortel)**

De heer Iz. Warning te Zuidland vond in 1977 tijdens een van zijn zwerftochten over het eiland Putten een exemplaar van deze zeer zeldzame, oorspronkelijk verwilderde veeartsnijplant. De Wrangwortel groeide langs een fietspad dat is aangelegd op de plaats van de voormalige trambaan van de R.T.M. op dit eiland. De plant stond ook in het voorjaar van 1978 heel lang en weelderig in bloei. Op ongeveer 100 meter afstand van dit eerst gevonden exemplaar ontdekte hij nog een tweede, maar die plant bloeide veel minder rijk en scheen veel moeite te hebben zich te handhaven.

***Lamium galeobdolon* (L.) L. (Gele dovenetel)**

Een jeugdige natuurliefhebber vertelde me in 1972 dat hij in het Noordhollands Duinreservaat Gele dovenetels wist te staan. In juni 1973 vond ik op zijn aanwijzingen inderdaad de groeiplaats, ten noorden van de Zeeweg naar Castricum aan Zee. Er stond een klein aantal planten aan de rand van een vochtige greppel, verscholen tussen struiken en bomen. De planten behoorden niet tot de veel gekweekte variëteit *florentinum* Hort; geen enkel blad vertoonde ook maar een spoor van een zilverwitte tekening.

Van de exemplaren die ik destijds verzamelde blijken de stengels rondom behaard te zijn en zijn de kelktanden korter dan de helft van de kelkbuis. Op grond daarvan zouden ze kunnen behoren tot de subsp. *galeobdolon*, die volgens Heukels-Van Ooststroom vrij algemeen is in het Krijt en Löss district, vrij zeldzaam in het Gelders, Subcentreurop en Kempens district en die elders wellicht verwilderd zou zijn.

In 1974 heb ik de planten daar nog gezien. In later jaren heb ik de vindplaats niet meer bezocht. Ik herinnerde mij deze vondst toen ik onlangs in De Levende Natuur van november 1908 een artikel las dat was geschreven door E. Heimans.

Hij schrijft daarin over 'Zeldzame planten in de duinen' en verhaalt over de vondsten van een aantal adventieven vooral van 'den duinrand ten noorden van den weg van Castricum naar zee'. Hij schrijft dan o.a. letterlijk: 'Ook verzwijg ik nog een poosje de plek, waar een vijftal Zuid-Limburgsche planten groeien, die ik daar zelf zes jaar geleden geplant heb. Het best hebben zich gehouden, de gele doove-netel (*Galeobdolon*), Klein Springzaad (*Impatiens parviflora*) en *Paris quadrifolia*'. Zouden de door mij gevonden planten nakomelingen zijn van de door E. Heimans uitgeplante dovenetels?

***Ranunculus aconitifolius* L. (Monnikskap-boterbloem)**

De heren P. Bosman Jansen en M. P. L. Geene vonden deze plant, die in de flora van Heimans, Heinsius en Thijssse de bovenvermelde naam heeft gekregen, op 9 mei 1978 langs de Nieuwe Merwede in de polder Zuidplaatje.

Deze 'in bergachtige streken groeiende boterbloem' wordt - met witte en gevulde bloemen - gekweekt onder de naam 'Zilveren knopjes'.

In de nieuwste druk van de Flora van Neder-

in Gorteria van 31 dec. 1977 dat deze soort als voor Nederland nieuwe 'verwilderde soort' staat vermeld, gevonden te Velp, aan de rand van een vijver, voormalig klooster Larenstein, mei 1976.

LITERATUUR:

Heimans, E.: Zeldzame planten in de duinen. De Levende Natuur, 13, 1908, pp. 141-144.

Heimans, E., H. W. Heinsius en Jac. P. Thijssse: Geïllustreerde flora van Nederland, 21e druk, 1965.

Heukels-Van Ooststroom: Flora van Nederland, 19e druk, 1977.

Mennema, J.: Een floristisch opmerkelijk jaar! Gorteria, 8, 1977, pp. 159-167.

Mennema, J. en S. J. van Ooststroom: Nieuwe vondsten van zeldzame planten in Nederland, hoofdzakelijk in 1976. Gorteria, 8, 1977, p. 239.

Schmeil-Fitschen: Flora von Deutschland und seinen angrenzenden Gebieten, 84. Auflage, 1968.

Schuckard, R.: Ophrys apifera Huds. in Waterland. Gorteria, 7, 1975, p. 182.

Ijzendoorn, A. L. J. van: De broedvogels van Wieringen, 1957. Wet. Meded. K.N.N.V., no. 25.

Adres van de schrijver:

Voorjaarsreis naar de Sinai

Na het grote succes van onze kerstreis o.l.v. Richard Stern naar de Sinai, ligt het in onze bedoeling in mei wederom een dergelijke reis te maken.

Een 12-daagse reis, waarvan 9 volle dagen in de woestijn worden doorgebracht, brengt u naar alle hoogtepunten, inclusief de Egyptische tempels van Serabith-El-Kadem en het Katharina Klooster.

Er wordt onder de sterren geslapen, gewandeld en geklommen, het klimaat in mei is zeer aangenaam.

Vertrek: 21 mei. Prijs: f1.500,- inclusief enkele overnachtingen, gidsen, vervoer, al het eten onderweg en de voorbereidingsbijeenkomst vooraf.

Uitvoerige inlichtingen bij:

Israël Express/Kibboets Tours
Weteringschans 123 - 1017 SC Amsterdam
Telefoon 020-246191